

SEMINAR O NIČEOVOM ZARATUSTRI

Karl Gustav Jung

In the Spring of 1934, Doctor C. G. Jung with a group advanced students had engaged themselves with Nietzsche's strange and wonderful work *Thus Spoke Zarathustra* as their new topic. However, their journey was destined to end before its natural culmination, drowned out by the alarms of war as the fateful summer of 1939 approached. Ilija Kapičić translated and prepared this work for publishing.

Predavanje VI

13. jun 1934

„Vrijeme je da čovjek odredi svoj cilj. Vrijeme je da čovjek posadi klicu svoje najveće nade“.

Dakle, kako vi ovo razumijete? Što je ovđe Niče u umu? Sve ovo je izgovoreno iz određene emocije.

Mrs. Baynes: Zar to ne znači da oseća da je to presudno vrijeme za njega i čovječanstvo?

Dr Jung: Upravo tako. On ovđe izražava svoje uvjerenje, svoju najveću emociju pomoću činjenice da je sada vrijeme, da je čak veoma hitno. Vi to pronalazite u poglavlju *de Zarathustra* ide

da posjeti blažena ostrva i dolje u vulkan: **Es ist Zeit, höchste Zeit.**¹ Niče je ošeo da smo sada na velikoj prekretnici u istoriji i evoluciji čovjeka. To se zove „pročišćeno raspoloženje“ (eshatološka spekulacija, pp). To je crkvena riječ koja se odnosi na Knjigu Otkrovenja i na ideju o milenijumu kraljevstva božijeg koje dolazi.² I to ošeeanje o velikoj prekretnici nije samo shvatao Niče. Na primjer, Sprenglerova knjiga *Der Untergang des Abenlandes* je u istom raspoloženju.³ Postoji uvjerenje da će se nešto dogoditi, da je vrijeme izvršeno i da dolazi nešto novo. Zato Niče kaže da je sada vrijeme da čovjek zasadi klicu svoje najveće nade koja je, naravno, Natčovjek. To je ideja da čovjek mora biti sposoban da odbaci ili promijeni svoj prethodni spoljašnji stav da bi porodio novo biće. Sveti Pavle govori o odbacivanju starog Adama i oblačenju ili uzimanju Hrista, što je ista ideja potpune promjene kao zmije koja skida svoju kožu i stvara novu; ili poput feniksa koji se spaljuje u svom gnijezdu da bi iz pepela ponovo vaskrsnuo u podmlađenom obliku.⁴ Sve su to arhetipski simboli za vrijeme kada su stare stvari uništene kako bi učinile mjesto za nove. Dakle, da li je to tačno ili ne mi ne možemo dokazati, ali naravno, Niče je imao ošeeaj da treba da se dogodi neko novo otkrovenje, koje je on vidio u ideji o Natčovjeku.

¹ Vrijeme je, krajnje je vrijeme.

² U Otkrovenju po Jovanu, 20, rečeno je da će svetost prevladati u periodu od hiljadu godina u kojem će Hrist vladati na zemlji i drevni zmaj Satana ležati zatvoren.

³ Oswald Sprengler (1880 – 1936), njemački istoričar uglavnom zapamćen po svojim hiljadugodišnjim pesimističkim proricanjima u djelu *Propadanje Zapada*, prijevod C. F. Atkinson (New York, 1926 – 1928., II tom).

⁴ „Kao što svi umiru u Adamu tako će svi oživjeti u Hristu (I Korinćanima 15 : 22). „I tako je zapisano, prvi Adam je postao duša živa, poslednji Adam će postati duh koji oživljava“ (I Korinćanima 15 : 45).

„Još je njegovo blato dovoljno bogato. Ali, to će blato jednog dana biti siromašno i iscrpljeno, i nijedno uzvišeno drvo neće više biti sposobno da na njemu izraste.

Avaj, doći će vrijeme kad čovjek više neće izbacivati strijele svoje čežnje izvan sebe – i konopac njegove strijele biće nenaučen za fijuk.

Kažem vam: Čovjek još uvijek mora imati kaos u sebi da bi porodio igrajuću zvijezdu. Kažem vam: vi još uvijek imate kaos u sebi“.

On ovđe jasno govori o posljednjem čovjeku u suprotnosti sa ljudima našeg vremena koji su još uvijek haotični. Nesvjesno još uvijek nije sintetizovano, odn. u njima još uvijek postoji neka vrsta topioničarske peći u kojoj elementi mogu biti preoblikovani, u kojoj mogu biti stvoreni novi oblici i poreci. Stara alhemičarska filozofija pokušala je da to uradi. Izvorno čovjekovo stanje predstavljeno je haotičnim djelovima elemenata koji su zajedno uspostavljeni sasvim slučajno; i nakon toga pomoću procesa vatre istopljeni su zajedno produkujući, pretpostavljalo se, neki novi duhovni razvoj. To je zbog osnovne ideje alhemičarske filozofije koja se izražavala pomoću simbola hemije. Nijesu mogli koristiti filozofske, čak ni psihološke termine jer je crkva razgovar o takvim stvarima učinila previše opasnim. Ali, postojanje hemije po sebi dokaz je o snagama koje su se oslobodile odmah poslije početka Reformacije. Taj pokret, međutim, koji je jednak modernoj psihologiji kretao se podzemno. Morao se izražavati komplikovanim simbolima upravo kao što je rano hrišćanstvo koristilo tajne termine. Na primjer, umjesto da kažu Hrist koristili su riječ **poimen**. U cijeloj Hermesovoj knjizi koja je zasigurno hrišćanska – za nje ga se barem pretpostavlja da je bio brat drugog Pape – ime Hrist uopšte nije pominjano; on mu se obraćao samo kao **poimenu**.⁵

⁵ **Poimen**: pastir, čuvar, zaštitnik. **Hermesov Pastir** sastoji se od lekcija za učenje hrišćanske doktrine i prakse. Hermes je bio brat Pape Pia I.

I krštenje i pričest mogu biti samo aludiranje na određene simbole zbog opasnosti od progona. Imati radikalne ili liberalne stavove predstavljalo je veoma ozbiljnu stvar u Srednjem vijeku; postojao je rizik od spaljivanja na lomači. Naravno, Niče o alhemiji ništa nije znao. Sasvim sam siguran da nikad nije pročitao takvu materiju, jer u njegovo vrijeme stari filosofi smatrani su jednom vrstom idiota sa idiotskim fantazijama. Dakle, ideja o haosu u svakom, za njega je nešto poput govorne metafore, ali je podesan simbolizam za poremećeno stanje nesvjesnog koje još nije sintetizovano.

To je izraženo u svakom pojedincu određenim nedostatkom orijentacije, maglovitošću, osećanjem sumnje, skretanjem, ne pronalaženjem smjera i smisla života. U određenim fazama analize, naročito na početku, ljudi vrlo jasno razumiju da imaju kaos u sebi i u tome se osećaju izgubljeno. Ne znaju đe to haotično kretanje vodi: često uopšte ne razumiju što rade ili o čemu analitičar priča. To sve izgleda savršeno besciljno i slučajno. Dakle, Ničeova ideja je da nedostatak reda treba da porodi igrajuću zvijezdu. Ovđe je ponovo simbol plesa. Će smo ga ranije sreli?

Miss Hannah: Stari pustinjaĳ kaųe da Zaratustra ide svojim putem kao plesač.

Dr Jung: Tačno. Ples se odnosi na Zaratustru, ali kasnije postoje i druge paralele. Ples zvijezde bio bi u svjetlucanju zvijezde, na primjer, i što bi zvijezda simbolizovala u ovom sluĳaju?

Mr. Baumann: Individuaciju.

Dr Jung: Da, bila bi simbol Individuacije, simbol koncentracije ųive iskre, iskre vatre koja je pala u stvorenje, prema gnostiĳkom mitu.⁶

⁶ Moųda je središnji motiv gnosticizma prisustvo boųanske iskre u ĳovjeku (**pneuma**, duh) što istovremeno predstavlja njeno seljenje iz viših sfera i njene moųućnosti povratka u njih. Vidi, Kurt Rudolph, **Gnosa**, R. MdL. Wilson, izdanje preвода (San Francisco, 1983., str. 57f).

Mr. Baumann: Zaratustra je rekao da bi se u čovjeku mogla naći klica čovjekove najveće nade. Znači li to da je individuira-ni čovjek čovjekova posljednja nada?

Dr Jung: Pa, ova klica najveće nade je zvijezda. Čovjek treba da zasadi klicu koja će izrasti u obliku biljke, a biljka će stvori-ti cvijet koji će biti zvijezda. To bi bilo ono što zovemo Yoga bi-ljka sa zvijezdom cvijetom. To je starovjekovna poetska metafo-ra zvana livada prepuna cvijeća, slika neba sa hiljadu zvijezda; cvijeće ima zvjezdane oblike, simetrične strukture. Tako, ako čovjek uspije u sadnji te klice, to je kao da je trudan sa svjetlu-cavom zvijezdom. To, takođe, objašnjava plešući pokret, porast svjetlucanja zvijezde simbolizuje naročitu emanirajuću aktiv-nost. I ova ideja, osećanje ili intuicija – ma kako je zvali – obja-šnja mnoštvo ruku Hindu bogova. One reprezentuju izvanre-dnu svjetlucavu aktivnost božanskog tijela. Sve se te ruke kreću. One simbolizuju ogromnu svjetlucajuću aktivnost koja potiče iz boga. Figura stvaralačkog Shive, Shiva u svojoj savršenoj mani-festaciji – posebno u Lamaističkom kultu – ima trideset i šest ruku, ili ponekad čak i sedamdeset i dvije. One stvaraju koronu oko njega poput emaniranja zraka sunca ili zvijezde.⁷

Stoga Niče, govoreći čovjeku, kaže: „Ti si nova snaga i zakon, novo kretanje, točak koji se okreće iz sebe? Možeš prisiliti zvi-jezde da se oko tebe okreću?“ Ovde imamo isti simbolizam, okretanje i, takođe, zvijezdu. Zatim: „Strašno je biti sam sa sudi-jom i osvetnikom svog vlastitog zakona; tako je zvijezda pro-gnana u prazni svemir i hladni dah samoće“. To je, takođe, si-mbolizam Individuacije. Druga napomena o tome je: „Ali, brate moj, ako želiš biti zvijezda, – značenje Natčovjeka. I opet govo-ri o Individuaciji: „Zrak zvijezde može sijati u tvojem životu i tvoja se nada može zvati: ja sam, ja rađam Natčovjeka“. Ovde

⁷ Lamaizam je Budizam Tibeta, sekta Mahayana grane. Mnoštvo ruku kod bogova simbolizuje moć i složenost aspekta.

osim zvijezde i točka postoji simbol zlatne lopte. Vjerovatno znate njemačku bajku o princezi koja je izgubila zlatnu loptu u dubokom bunaru đe je gledao žaba princ. Ona je željela da je povrati, ali on reče: „Samo ako mi dozvoliš da dijelim tvoju stolicu za stolom, jedem iz tvog tanjira, pijem iz tvog pehara i dije lim tvoj krevet“. Pristala je vrlo nevoljno, ali kada se uvukao u njen krevet bacila ga je na zid i on se pretvorio u predivnog princa.⁸ Ovđe Niče kaže: „Zaista, Zaratustra ima cilj, on je bacio svoju loptu, sada ja vama ostalim bacam zlatnu loptu“, što znači: ja Zaratustra završio sam Individuaciju i sada vam bacam zlatnu loptu; to je ponovo ideja o Natčovjeku.

Dakle, Niče ovđe govori o posljednjem čovjeku koji nije sposoban za Individuaciju, koji nema kaos u sebi i zato nema motiv da porodi zvijezdu. To bi bio čovjek koji je potpuno istrošen, koji je apsolutno zadovoljan i koji ne zna ništa o daljnjoj evoluciji. Zato on pita:

„Što je ljubav? Što je stvaranje? Što je čežnja? Što je zvijezda? – to pita posljednji čovjek i trepće.

Tada zemlja postaje mala i na njoj skakuće posljednji čovjek koji sve umanjuje. Njegova vrsta je neiskorjenjiva poput buve, posljednji čovjek živi najduže.

„Pronašli smo sreću“ – kaže posljednji čovjek i pri tome trepće.

Napustili su predjele u kojima je teško živjeti jer im je potrebna toplina. Čovjek još uvijek voli bližnjega svoga i češe se o njega; treba toplinu.

Postaju bolesni i nepovjerljivi, razmišljaju grešno, hodaju oprezno. Budala je ko se još uvijek spotiče o kamenje i ljude“.

Što je ovo? Koju vrstu stava on opisuje u ovom posljednjem čovjeku?

Mrs. Bailward: Igranje za sigurnost.

⁸ Njemačka bajka „Žaba Kralj“.

Mrs. Fierz: U knjizi Williama Jamesa o religioznim iskustvima nalazi se dobar pasus u kojem on kaže da moramo biti spremni na sve, ne znamo da li Bog postoji ili ne, tako da se moramo spremiti kao da je živ, i još kao da nije. Moramo reći da i još biti oprezni i reći ne.⁹

Dr Jung: Sigurnost u svakom slučaju. Da, to je vrsta oportunizma kao što ovde opisuje neku vrstu oportunističkog stava. Opisuje kolektivnog čovjeka svog vremena nadajući se da će do njih doći; on za njih slika sliku posljednjeg čovjeka i oni misle da je to daleko u budućnosti, ali ono što on opisuje prosto je idealni čovjek, idealni racionalist ili idealni opportunist. Nada se da ih dodiruje na taj način, da oni mogu da vide, da njihove oči mogu biti otvorene za ono što su oni stvarno. Ali, vi znate, nije uopšte budalasto da ljudi treba da budu konzervativni u izvjesnom stepenu ili da svako treba da ima svoja mala zadovoljstva za dan i za noć, i treba da brine za svoje zdravlje. Niče nije imao osećanje zadovoljstva, dobro, možda je imao izvjesnu količinu zadovoljstva u životu – ali to je bilo sasvim malo – i zbog svojeg zdravlja, živio je na bočicama. Nije mogao da spava, uzimao je hlorat sa gomile, pa ako je otkrio malo sreće to nije bilo tako loše. Vidite, on grdi kolektivnog čovjeka koji stvarno može da živi. Naravno, ako se ne radi ništa osim toga život je bezvrijedan; ali to ne znači da treba samo to raditi i ništa više. On misli na običnog kolektivnog čovjeka koji na nesreću vjeruje u ispravnost svojih principa, njegova jedina greška je u tome što previđa da svijet ima izvjesnu dubinu, da postoje određene stvari iza zavjese i da budućnost čovječanstva već baca svoju sjenku. Zaratustra je nestrpljiv sa jadnim kolektivnim čovjekom i to je naravno razlog zašto on do njega ne dolazi.

⁹ U zaključnim stranicama svog djela **Različita Religiona Iskustva** (New York, 1902) William James skicira svoje umjereno „nad – vjerovanje“ u boga ili bogove ograničenih moći (daje istrajnost zlu) ne nudeći garancije za spašenje i besmrtnost.

Mrs. Baumann: To zvuči kao da opisuje hrišćanske Naučnike. Ili je bolest smatrana za grijeh ličnije za njega.

Dr Jung: Njegov bi opis više pristajao hrišćanskoj Nauci ili nekom drugom „izmu“, zato što pristaje nekom kolektivnom čovjeku kao što je i on. Na kraju poglavlja on kaže:

„I sada me gledaju i smiju se: i dok se smiju oni me takođe mrze. Led je u njihovom smijehu“.

To pokazuje ovaj stav. On oseća ogromni rascjep između sebe i kolektivnog čovjeka. Vidite, on više ne govori o munji. Svjestan je da postoji veliki rascjep i da gleda na njih poput „podrugljivca sa užasnim podsmijehom“. Oni nose, kao što kaže nešto komično, vrstu brutalne poruge. Poglavlje završava prepoznavanjem neke skoro neizlječive razlike između sebe i kolektivnog čovjeka njegovog vremena. Dakle, to je naravno kritični momenat. Ovde se on prosto odriče nade da ih dostigne sa munjom, da bi munja mogla zapaliti vatru u njima. On kaže da oseća da su hladni poput leda. Nema topline, nema konekcije, ničega što bi premostilo zaliv. To je ključna riječ situacije, i u tom momentu igrač na konopcu počinje; u tom momentu igrač na konopcu premošćuje zaliv idući s jedne strane na drugu na tankom i opasnom konopcu. Jer govor sada prestaje i simbolički akcija počinje. I akcija će pokazati što za Ničea znači uspostavljanje veze između Natčovjeka i kolektivnog čovjeka – drugim riječima što znači Individuacija.

Predavanje I

10. oktobar 1934.

Dr Jung:

Dame i gospodo: Prije ferija stali smo kod smrti igrača na konopcu, tako da ćemo sada početi sa odjeljkom 7.

„U međuvremenu se spustla večer i trg obavila tama. Tada se narod razide, jer čak se radoznalost i užas zamoriše. Zaratustra

je, međutim još uvijek sjedio na zemlji pored mrtvaca zadubljen u misli: tako je zaboravio na vrijeme. Ali, na kraju zavlada noć i hladan vjetar dunu nad usamljenikom. Tada Zaratustra ustade i reče svom srcu:

Zaista, divan je ulov ribe danas ulovio Zaratustra! To nije čovjek što je uhvatio, već mrtvac.

Sumoran je ljudski život i još bez značenja: lakrdijaš može biti koban za njega.

Ja želim da učim ljude smislu njihovog postojanja, a to je Natčovjek, munja iz tamnog oblaka – čovjek.

Ali, ja sam još daleko od njih i moj smisao govora nije njihov smisao. Za njih sam ja još uvijek nešto između budale i mrtvaca.

Tamna je noć i tamni su putevi Zaratustrini. Dođi ti hladni i ukočeni pratioče! Nosim te na mjesto gdje ću te sahraniti svojim rukama“.

Što vi mislite da je u ovom pasusu značajno?

Mrs. Crowley: Ja mislim da je ovo poglavlje ponavljanje scene munje i Natčovjeka. To ponovo dovodi do te tačke. Ali, ja osjećam da je to poput uvoda u sljedeće, da ne može biti odvojeno i to poglavlje 8. vodi nazad do poglavlja 2. To možemo dobiti samo pomoću analogije sa drugim đe on silazi sa planine.

Mrs. Baynes: Za mene je to što on prihvata mrtvaca za svog pratioca.

Dr. Jung: Tačno. Vidite, skoro da možemo očekivati da on bude prilično ravnodušan budući da je vidio katastrofu igrača na konopcu, jer se čini da se to uistinu dogodilo izvan njega. On o tome može filosofirati, ali ne postoji bliska ili intimna veza između igrača na konopcu i njega, osim što je postojala bliska veza koju smo ustanovili u prošlom Seminaru – naime, da je igrač na konopcu ljudska forma Zaratustre, Ničea lično kao ljudskog bića. To je upravo ono što objašnjava zašto on ne može ostaviti mrtvaca; on sa njim ostaje da mrtvaca učini svojim pratiocem. Dakle, to je prilično jeziv prizor, ja bih rekao: da bi

čovjek Niče trebao biti u nekom smislu mrtvac koji prati Zaratustru, leš kojeg on nosi. To je u stvari mračni aspekt Zaratustre – oblak koji visi nad čitavom knjigom – Ničeovo biće koje sa sobom vuče figura Zaratustre – i to se pojavljuje ovde na svijetlo dana po prvi put. „Zaista, divan je ulov ribe danas napravio Zaratustra. Nije uhvatio čovjeka, već mrtvaca“. Moramo obratiti pažnju na ovu rečenicu. To je značajno jer kasnije dolazi do saznanja da treba druge ljude samo zato jer nije uhvatio čovjeka. On postaje svjestan da treba druge ljude umjesto mrtvaca. Vidite, ako je mrtvac on sam tada je on stvarno umro i treba da se zamijeni sa drugim ljudima koje uhvati – ili, gotovo da se može reći, sa drugim mrtvacima. Onda, oni moraju biti umjesto njega; on život predaje u ruke drugima, život koji je trebao da živi. Stoga kaže da je ljudsko postojanje jezivo i bez značenja.

Luda je, kao što znate, negativni aspekt Zaratustre, što znači da nesvjesna figura poput Zaratustre (u prethodnom Seminaru bavili smo se različitim aspektima ovih figura) može savladati čovjeka do te mjere da će kasnije biti uništen. To objašnjava zašto on Natčovjeka zove munja iz tamnog oblaka, čovjek (munja je naravno krajnje destruktivna) i zato stavlja sebe između lude i mrtvaca. Ljudi su uopšte nesposobni da vide ko je Zaratustra i stoga drže da je lakrdijaš ili mrtvac; ili je mrtvac sam Niče, ili je neka vrsta zlonamjerne lude, drugim riječima – ludilo. Ljudi ne vide arhetip koji Zaratustra reprezentuje, arhetip mudrog starca. Ukoliko je uopšte ovaj arhetip jasan on se pojavljuje samo kao lakrdijaš ili mrtvac, neko biće koje bi čovjeka napravilo ludim ili ga ubilo. Ali, Zaratustra nije samo arhetip; on u isto vrijeme sadrži Sopstvo i zato je previše superiorna figura. Onda, što je ovo poistovjećivanje arhetipa sa Sopstvom. Da li je to moguće?

Miss Hannah: Ne, arhetip je opšta ideja, a Sopstvo je određena srvar, Ovde i Sada.

Dr Jung: Da, arhetip je kolektivna stvar; po definiciji on je sadržaj kolektivno nesvjesnog. On je sveprisutna vječita figura

koja se susrijeće svuda, dok se Sopstvo ne susrijeće svuda. Sopstvo je po definiciji najindividualnija stvar, suština individualnosti. Ono je jedinstvenost. I đe se samo može sresti?

Odgovor: U individualizovanom ljudskom biću.

Dr Jung: Dakle, samo u sebi. Ne možete ga sresti čak ni u nekom drugom, samo u sebi. Sopstvo je trenutna svijest o vašoj jedinstvenosti, i to je jedinstvenost koja je na neki način najličnija, najintimnija. Ono je *vaša* jedinstvenost. Priznajem vam da je previše teško intelektualno razlikovati takvu stvar zato što je najkontradiktornija. Naravno, uvijek moramo imati na umu da je Sopstvo na prvom mjestu personalni Atman – da upotrijebimo indijsku formulaciju tog koncepta. Ali, njihova definicija je da je lični Atman, Sopstvo, u svakom; ono je najmanja stvar koja silazi u srce svakoga, jer je najveća stvar na svijetu, super personalni Atman, opšti kolektivni Atman.¹⁰ I mi možemo prihvatiti tu definiciju. On može biti intelektualno shvaćen i od nekog Zapadnog uma. Ali, on uopšte nije ispravno shvaćen zato što super personalni Atman nije silazak u svakog. On je silazak u mene. Postoji samo Sopstvo i to je moje Sopstvo, po definiciji personalni Atman je jedinstvenost.

Zapravo, ne mogu garantovati da li Istok ovo razumije na taj način, ali u svakom slučaju možemo biti zadovoljni da na Istoku postoje gotove mandale i formule, tako da možemo pretpostaviti da ljudi razumiju ovu posebnu tajnu o Sopstvu. Na primjer, uzmite poštovanje mandale, ali ne poput onih čakri na zidu koje reprezentuju evoluciju, već mandalu dovršenja, Lamaističku čakru u

¹⁰ U kasnim **Svetasvatara Upaniśadama**: "Sopstvo (Atman) koje prožima sve stvari / kao što je puter sadržan u kremu/ koji je ukorijenjen u samosaznanju i asketizmu - / ... To je Brahman ... / koji je manji od ništa, veći od ništa ... ". *Izvorna Knjiga Indijske filosofije*, izdavač Radakrishnan i C. G. Moore (Princeton, 1957., str. 90 – 91).

čijem centru postoji tresak groma, **varja**, apsolutni simbol koncentrisane božanske moći, ili Shiva i Shakti u zagrljaju.¹¹ Kada Tantrički inicijant uđe u centar mandale kroz četiri kapije funkcija¹² razumije se da se približava Bogu koji je u filosofiji Upanišada super personalni Apsolut, Atman. Drugim riječima, inicijant iznosi svoj personalni Atman nazad u božanski izvor, super personalni Atman. Na kraju, kad uđe kroz četiri kapije i stigne u centar tada bi vrhunac kontemplacije bio poistovjećivanje inicijanta sa Bogom – ako je muškarac sa Shivom, a ako je žena sa Shakti, ženskim aspektom Boga. Konačno se dva aspekta spajaju u jedan, u nepostojeći još postojeći Brahman, potencijalno biće svijeta. U tom slučaju neko pojedinačno Sopstvo postaje univerzalno Sopstvo, jer kad se kroz lično Sopstvo približite univerzalnom Sopstvu tada unosite pojedinačnu svijest u univerzalnu. Tada je univerzalna svijest identična sa individualnom; Sopstvo je u svom partikularitetu, u svom osobenom ličnom biću, u isto vrijeme i univerzalno biće. To je potpuno paradoksalno, baš kao što je, na primjer, paradoksalan stari njemački mistični pjesnik Angelus Silesius koji se krotko čudi što su on i Bog upravo isto, što ne postoji razlika između njega i Boga.¹³

Vidite, moramo imati na umu da u našoj nesvjesnoj psihologiji postoje te misli koje su se razvile kao tantrički sistem, recimo, u Indiji ili u lamaističkoj filosofiji, ili kao mistično mišljenje na Zapadu, i tako moramo pričati o njima. To nije misticizam, to je

¹¹ Jung na drugom mjestu piše: „Prema Tantričkoj doktrini Shiva je Jedno koje postoji, bezvremenost u savršenom stanju. Stvaranje počinje kada se ova neproširena tačka – zvana Shiva bindu – pojavi u zagrljaju svoje ženske strane Shakti, (CW 9 I, par. 631, fig 1.). Varja je simbol božanske moći.

¹² Funkcije (mišljenje, osećanja, senzacije i intuicija) predstavljaju jedinstvenu perspektivu. Stoga, samo angažovanjem sviju četiri postiže se potpuna sveobuhvatnost.

¹³ Za Angelusa Silesiusa vidi gore, 27. jun 1934.

psihologija. To je prosto naučno razmatranje takvih činjenica koje konstantno reprodukuje naše nesvjesno u toj ili nekoj drugoj formi. I ovdje u **Zaratustri**, nalazimo takvu formu zato što je Zaratustra, s jedne strane veoma jasan arhetip mudrog starca, a sa druge koncept jedinstvenosti. Stoga je apsolutno nerazdvojiva isprepletenost Ničea i Zaratustre, o čemu smo govorili. Ova neobična istovjetnost i neistovjetnost je u istom odnosu kao personalno i super personalno Sopstvo, ili personalni i super personalni Atman. Čak kada je Niče Zaratustra on je svoja jedinstvenost, tako reći, svoje personalno Sopstvo. Dakle, ova stvar u isto vrijeme ne bi trebala biti arhetip, arhetip treba biti odvojen ili različit od Sopstva.

Mr. Baumann: Može li se reći da arhetip ostaje samo za nesvjesno, a Sopstvo je zajedno svjesno i nesvjesno?

Dr Jung: Tačno. Sopstvo je uvijek suma cjelokupnih svjesnih i nesvjesnih procesa. Obuhvata svijest u potpunosti. Svijest je uključena u Sopstvo kao mali krug u veći. Sopstvo ne može biti sadržano u arhetipu zato što je arhetip samo sadržaj, figura kolektivno nesvjesnog i vjerovatno ne može sadržati stvar u kojoj je sadržan. Arhetip je sadržan u nesvjesnom, a svjesno i nesvjesno zajedno čine Sopstvo. „Sopstvo“ je koncept cjelokupnosti koji sadrži sve arhetipove, i pojedinačnu svijest u isto vrijeme. Krug je uvijek simbol cjelokupnosti i može se reći da je svjesno centar oko kojeg je nesvjesno koje sadrži sve arhetipove, između njih i arhetip mudrog starca. I tako on ne može sadržati Sopstvo jer je Sopstvo čitav krug, cjelokupnost svjesnog i nesvjesnog. Tako, to može biti samo prolazno stanje u kojem se ideja o Sopstvu ili ideja o cjelokupnosti pojavljuje kao sadržaj u nekom arhetipu. Dakle, kako bi vi karakterisali neko takvo prolazno stanje? Kako je to moguće da se takvo stanje pojavi u nekom arhetipu, arhetipu mudrog starca? Postoji jedna određena situacija u kojoj je to moguće.

Mr. Baumann: Mislim da je to moguće kada arhetip uključuje nešto vječno, ne odnoseći se na samu prošlost, već kad uključuje

cjelokupni razvoj. Mudrac obično podrazumijeva starog čovjeka koji ima samo prošla iskustva, ali on može imati formu bez vremenskog ograničenja, mada ja nemam ideju što bi to moglo biti.

Dr Jung: Pa, možete reći da je starac sigurno figura velikog učitelja, inicijatora, psihopomposa. I tada on može sadržati ideju Sopstva kao neku vrstu vizije ili intuicije. On o tome zna, on o tome podučava zato što je psihopompos koji vodi inicijanta na put njegove kompletnosti. Zapravo, to je pravilo u analizi kada pacijent postane svjestan arhetipa mudrog starca, Sopstvo se, takođe, pojavljuje u njegovom obliku. To je razlog zašto ljudi imaju tendenciju da se odjednom poistovjete sa mudrim starcem. Zato što se Sopstvo tada pojavljuje, oni su već u mudrom starcu, da tako kažemo, a zatim su usisani i postaju **mana**, važni. Imaju inflaciju ličnosti i uokolo hodaju sa teškom glavom, „**les inities imagineires**“ (fr. – pokrenuta imaginacija), kao što je to jednom duhovito rekao Zimmer.¹⁴ Kad je čovjek naduvan idejom posjedovanja velike stvari postaje pakao od čovjeka koji stiče veliku mudrost, to znači tu identifikaciju. I u inflaciji koja slijedi ljudsko biće ide u pakao. Nije moguće da čovjek živi kao mudri starac dan i noć; tada bi bio nešto između budale i mrtvaca. Ljudi će tako misliti i biće u pravu. Kao što sam rekao, ljudi su mislili da je Niče bio lud i uvijek su se plašili da je iza njega ludilo. I on je patio od groznih migrena, bio je živi mrtvac; to je spoljašnje pojavljivanje čovjeka koji je progutan od mudrog starca. Ali, mudri starac treba da ima krila, treba da bude labud, a ne ljudsko biće. Ne treba da hoda uokolo. Vi znate, na Istoku misle da su savršeni mudraci sposobni da lete. To je kriterijum – sve dok čovjek ne zna da leti on nije dostigao vrhunac mudrosti. Tako, puštite mudrog starca da bude neko vazdušno biće, vješto biće sa krilima i ne poistovjećujte se sa njim.

¹⁴ „Slike Uvođenja“ akt je u Molijerovom *Umišljenom Bolesniku*. Henrich Zimmer (1880 – 1943) njemački indilog bio je Jungov bliski prijatelj.

Ovo je jedan od događaja koji se često dešava analitičarima; to je jedna od formi analitičar – neuroze. Analitičari imaju posebnu neurozu. Zatrovani su sa svim vrstama prijenosa koje dobiju i glave su im zamršene. Otrovani su i kao po pravilu postaju razdražljivi i ošetljivi. Zato je za analitičara važno da prizna da ne zna bolje, ili će znati gore. Tada on daje šansu pacijentu. Ali, vidite, kod doktora uvijek postoji prestiž. Javnost želi da bude uvjerena da je doktor neka vrsta čarobnjaka ili magičara. Primitivni vrač zapravo živi na tom prestižu. On je indentičan sa mudrim starcem tako da je često veoma bolestan ili lud u isto vrijeme. Zato se uvijek primitivni ljudi boje od bića koje se nalazi u vraču. To nije zavidno stanje.

Mrs. Crowley: Ja mislim da mrtvac sugerisnje njegovu Sjenku, tako da je to bio njegov prvi susret sa Sjenkom.

Dr Jung: Da li se šćate našeg velikog **sorietes syllogismos** (filos. – vrsta aristotelovskog silogizma, pp)? ¹⁵ Postoji zaključak da sve je sve. Tako, igrač na konopcu je takode mrtvac, i igrač na konopcu je sasvim sigurno Sjenka. Ali je Niče lično kao ljudsko biće u istoj vezi sa Zaratustrom, kao što je igrač na konopcu sa lakrdijašom. Vidite, igrač na konopcu je negativni stav Ničea i Zaratustre; igrač na konopcu je onaj koji preskače preko oklijevajućeg Ničea. Zatim, u sljedećem poglavlju dolazi lakrdijaš i u desetom poglavlju Zaratustra kaže da je došao da preskoči preko svih onih koji oklijevaju ili se opiru. „Preskočiću preko oklijevala i zakašnjelih“.

Mrs. Crowley: Ali, sada on odustaje od podučavanja. On ima potpuno novi stav pošto je sahranio mrtvaca.

Dr Jung: Ah da, novi stav koji će doći je da mu trebaju ljudska bića umjesto njega. Sljedeći kvalitet inflacije sa mudrim starcem je da čovjek stiće maniju da podučava, da bude misionar, da ljudima kaže sve o njema i da se pobrine da mnogi uđu

¹⁵ Jung je ranije riješio zamršenu seriju silogizama da bi pokazao Ničeovu identifikaciju sa Zaratustrom.

u kraljevstvo raja. To uvijek stvara neku vrstu misionarskog stava i, naravno, uvjerenje da ne postoji neki drugi način osim ovoga.

Mr. Alleman: Govoreći o svijesti to je moguće kada Sopstvo postane svjesno, da se preko njega identifikuje, barem privremeno.

Dr Jung: Dakle, kao po pravilu vi idete kroz vrijeme kada ste identični sa mudrim starcem. Niko ne može shvatiti arhetip bez da se prvo sa njim poistovjeti. Ili, ako čak dodirnete animu ili animus, najvulgarnije arhetipove uopšte vi ste oni i ne možete ih razumjeti bez da potpuno budete uhvaćeni od njih. Žena neće shvatiti što je animus bez poistovjećivanja sa njim, i muškarac neće shvatiti što je anima bez da bude ispunjen animom. U razgovoru o tim stvarima ja kažem: „kao da“ - to je kao da je svaki od ovih arhetipova jači od ega. Lako vas uhvate i pošuđuju kao da su lavovi ili medvedi, recimo – primitivne sile koje su sasvim sigurno jače od ega. Vidite, naša predrasuda je da šedimo na vrhu planine sa našom sviješću i našom voljom i ništa nas ne može dohvatiti; i zatim nas nesvjesno uhvati odozdo. Ljudi zovu stvar koja je ispod „podsvijest“ umjesto „nesvjesno“ - to zvuči mnogo bolje. Podsvjesno je podrum, nešto ispod naših stopala i vi ste Sveti Đorđe koji je iznad zmaja. To je bila srednjovjekovna ambicija ubiti zmaja i stajati iznad njega. Ali, ako siđete u taj svijet susrećete figuru koja je definitivno jača od vašeg ego kompleksa. Zato, sasvim naivno Rider Haggard govori o „njoj – koja – mora – biti – poslušna“.¹⁶ Ne radite ništa, inače morate slušati. Sasvim je očigledno da je ona snažniji dio. I kompleks mudrog starca je užasna stvar. Zmaj je ponekad savladan tako da možemo pretpostaviti da nije uvijek toliko snažan. Ali, postoji mnoštvo kitova – zmajeva koji napadaju i savlađuju heroja dokazujući da je zmaj mnogo snažniji, dok heroj preduzima napad iznutra.

¹⁶ Jung uživa u karakteru misteriozne, nepopustljive čarobnice H. Rider Haggardove *Ona: Istorija Avanture*, (London 1887). Vidi, CW 7. par. 303; CW 9 I, par. 145, 356; CW 10, par. 88.

Predavanje II

30. januar 1935

* * *

Miss Wolff: Zar Niče ne ide korak dalje od Šopenhauera. Jer Šopenhauer naglašava samo um i intelekt, uključujući umjetnost i čovjekov kulturni domet, dok za Ničea postoji svijest i osviješćenost tijela, zemlje.

Prof. Jung: Ah da, sa Ničecom dolazimo u novu sferu; Šopenhauer je stvarno klasični filosof dok je Niče još nešto: sa Ničecom ona postaje drama. Vidite, Šopenhauerova filosofija ima malo veze sa njegovom vlastitom egzistencijom, dok za Ničea čovjeka, njegov život i njegova filosofija tragično su isto. Šopenhauer stvara predivnu filosofiju o patnji svijeta, a zatim svaki dan ide u svoj hotel i ima izvanredan ručak. Naravno, sa takvom filosofijom treba odbaciti postojanje, treba nestati u Nirvani. Neki ljudi su jednom posmatrali Šopenhauera dok je bio u šetnji po brežuljku izvan Frankfurta. Hodao je gore-dolje stalno mrmljajući za sebe i oni su mislili da mora imati velike tajne misli u svom umu. Zatim je neko otišao iza njega i slušao ga, i na svoje veliko čuđenje čuo: „Da sam samo oženio Ann Tako – i – Tako prije pedeset godina“! Niko nije znao to ime ali su istraživali i utvrdili da je ova gospodica Tako – i – Tako kćerka nekog apotekara koji je prodavao najbolje tablete protiv kolere, i sa njegovom smrću recept je izgubljen. **Voila!** To je Šopenhauer.

Miss Wolff: Postoji priča o jednoj od njegovih gazdarica. Bila je stvarno vrlo škrti i on je obišao sve moguće sudove konačno i Vrhovni Sud da bi je pobijedio. Ali, nije dobio svoje pravo i to je za njega bilo užasno važno.

Prof. Jung: Da, bio je prepun kontradikcija. Njegova egzistencija bila je sasvim odvojena od njegove filosofije, dok je

kod Ničea to dvoje počelo da se približava na tragičan način. Tako on ide mnogo dalje nego Šopenhauer kod koga je filozofija samo mentalna stvar, dok Niče oseća da se ona odnosi na cjelokupnog čovjeka; za njega je ona bila trenutna stvarnost. Nemoguće je da ona bude na jednoj strani, a nešto sasvim drugo na drugoj, da ima filozofiju koja nema nikakve veze sa vlastitom stvarnošću. Šopenhauerova filozofija, na neki način, takođe je hrišćanska filozofija jer je prihvatio sličnost budizma i hrišćanstva, koji se podudaraju u uvjerenju da je ovaj svijet uzaludan, da je stvar koja bi trebala bit prevladana i da je dugi svijet zbilja – zvao se on raj ili pozitivno nepostojanje u Nirvani. Ipak je on vjerovao u nevažnost ovog svijeta. Ali, Niče počinje da naglašava važnost tijela gubeći vjeru u druge svjetove. Čim transcendentalni cilj života izostane, cjelokupni značaj je naravno, stavljen na ego svijesti i lični život. To je neminovno.

„I najčestitije postojanje, ego – govori o tijelu, i još izražava tijelo. Čak i kad zamišla, lebdi i leprša sa slomljenim krilima.

Uvijek čestitije ego uči da govori: i što više uči to više pronalazi imena i počasti za tijelo, Zemlju.

Novom ponosu me je naučio moj ego, i ja o njemu učim ljude; više ne zabijajte glavu u pijesak nebeskih stvari nego je nosite slobodno, zemaljskiu glavu koja daje značenje Zemlji“.

Ovde on nastavlja da pripisuje suštinsku stvarnost za „Ja“, i stvarnost „Ja“ sastoji se od očigledne stvarnosti tijela. Tijelo je najistinitija stvar, ono je nesumnjivo i neporecivo, čak i ako treba da stvori poeziju i filozofiju, ili druge iluzije i zablude – lepršanje sa slomljenim krilima.

Dr Escher: Šopenhauerovo „Ja“ je svjesno „Ja“, a „Ja“ o kojem Niče govori je nešto između psihološkog „Ja“ i Sopstva.

Prof. Jung: Ah da, ali samo sačekajte! U sljedećem potezu Niče daje novu definiciju „Ja“, ali za sada moramo dijeliti njegovu nedovoljnu formulaciju – pogotovo budući da je to greška koja je takođe stvorena istorijski. Kao što vam je poznato, sa

popašću metafizičkih uvjerenja čovjekovo „Ja“ stvarno je postalo važno. To je bio vijek individualizma. Individualizam nema nikakve veze sa Individuacijom; individualizam je inflacija čovjekovog ega jer se ego iznanada našlo u poziciji Kontra – punkt od Boga lično. Vidite, veliki ego svijeta bio je Bog i mi nijesmo ništa sem misli Bogu, i sada pronalazimo da je Bog čovjekova misao. Zato čovjek u svoj svojoj skromnosti postaje kosmički faktor prvog reda jer je tvorac čak i bogova. I obratite pažnju, čovjek je zauvijek u smiješnoj poziciji religioznog ateiste čiju je psihologiju predivno okarakterisao Bernard Šo u jednom svom komadu: ateista se žali i lamentira da je izgubio svoju ateističku vjeru – i njegovo najveće uvjerenje je izgubljeno i on više ne može da vjeruje u ateizam. Naravno, sasvim je isto da li je čovjek teist ili ateist, to su samo plus i minus. Ali, ona zauvijek mora ostati čovjekova preokupacija.

Vidite, Niče ovde govori o predrasudi svog vremena, materijalističkom individualizmu osamdesetih: ako ego ima sve što želi sve je u redu. Upravo je to naša moderna materijalistička filozofija; vrijeme Karla Marksa. To je prosvijetljeni individualizam zvani socijalizam, ideja je da svakom pojedincu treba dati pristojnu egzistenciju. To je individualistički ideal sasvim sigurno, ali ako svakom pojedincu nije data pristojna egzistencija čovjek se ne oseća dobro. Ako imam prijatelje koji nemaju pristojne kuće ne mogu biti pozvan da sa njima ručam, a ako ja nemam pristojnu kuću ja im ne mogu pružiti pristojan ručak. Pa se pretpostavlja da određeni broj ljudi mora imati lijepe kuće.

Dakle, budući da je ova formulacija „Ja“ greška zbog inflacija ega, na kraju devetnaestog vijeka to počinje da se prevazilazi. Uskoro je Niče donio potpuno novo stajalište koje je mnogo naprednije. Na neki način bio je prorok. „Uvijek čestitije uči da govori ego i što više uči to više pronalazi imena i počasti za tijelo i Zemlju“. To jest, što više uđete u prirodu ove ego svijesti više ćete otkriti koliko je tijelo važno za tu stvarnost. Vidite, ego

svijest je previše ograničena; ona sadrži samo nekoliko stvari u ovom trenutku, i sve ostalo je nesvjesno. Potrebno je da galopirate sa kontinenta na kontinent kako bi ga pregledali. I morate stvoriti apstrakcije da bi imali potpunu viziju stvari jer ne možete zamisliti svaki detalj stvari, a istovremeno imati pogled na njihovu cjelinu. Vaša svijest je toliko ograničena da morate ekonomisati, praviti apstrakcije; to je zaista potpuno suprotno od onoga što ljudi pretpostavljaju da je univerzalna svijest božanstva. Moglo bi se reći da je čovjek došao kući, sebi, nakon putovanja po Božjoj svijesti u kosmosu, i pronalazi da je izvor čitavog posla vrlo mala i ograničena kuća čovjekovog uma, ograničenost i ograničenje svijesti. I otkriva da je razlog za to ograničenje, očigledno, tijelo.

Ne možete biti svjesni mnogih stvari jednostavno zato što niste tamo gdje su one; ja nijesam svjestan što se događa u biblioteci, na primjer, i ne mogu čuti što neko kaže u biblioteci zato što su moje uši ovdje, a nijesu tamo. Ako bih mogao raditi bez mogeg tijela tada bi moje uši mogle biti bilo gdje u Njujorku ili Stokholmu. Mogu čuti i videti sve stvari, Bog zna što. Ali, zapravo postoji tijelo i tijelo je u vremenu i prostoru; da nije ne bi bilo tog ograničenja svijesti. Takođe, da nije ograničenja ne bi bilo ni svijesti, jer ako ste svjesni milion stvari, kao što vam se čini, niste svjesni ničega; vaša svijest je tada previše zamagljena. I razlikovanje, stvarna suština svijesti je isključena.¹⁷ Morate biti sposobni da isključite mnoge stvari da bi bili potpuno svjesni. Pa ograničenje je vrlo karakteristično za svijest. I razlog za tu određenost, taj posebni kapacitet prodornosti svijesti je tijelo koje vas ograničava na određeno mjesto u prostoru i određeni trenutak u vremenu. Ono vas štiti od osnovnog kvaliteta kosmičke neodređenosti. Bez svijesti kako se nešto može razlikovati, kako se nešto može dogoditi?

¹⁷ Jung više govori o razlikovanju (ili Logosu) osobini svijesti nasuprot nesvjesnom koje je karakterisano sa spajanjem i sjedinjavanjem.

Ne može postojati svijet ako ga niko nije svjestan. Ako niko ne govori o postojanju svijeta njega nema. I kako može postojati neka prodorna svijest bez ograničenja tijela.

Tako da nam se vraća da je tijelo krajnji razlog za sve što se može prikazati u i sa svijеšću. Veliko ostvarenje kraja devetnaestog vijeka je da je tijelo izuzetno važno, da je u osnovi čitavog posla, i svaka promjena koja se događa u tijelu će uticati na um. Ljudi su vjerovali da čak i histerija ima veze sa tijelom i da ne postoji takva stvar kao što je psiha. Naravno, to je bila ekstremna reakcija protiv metafizike prethodnih vremena. „Novom ponosu me je naučio moj ego i ja njemu učim ljude: više ne zabijajte glavu u pijesak božanskih stvari nego je slobodno nosite, zemaljsku glavu koja daje značenje Zemlji“. Tijelo je garancija svijesti i svijest je instrument pomoću kojeg je značenje stvoreno. Ne bi bilo značenja ukoliko nema svijesti, i budući da ne postoji svijest bez tijela ne može biti ni značenje bez tijela.

„Novoj volji ja ljude učim: da odaberu ovaj put kojeg je čovjek slijedio slijepo i da ga prihvate, i da se više na njega ne šunjaju sa strane poput bolesnika i samrtnika“.

To znači: pošto je čovjek – ili njegova ego svijest – živo tijelo, njegovo tijelo je posljednja stvarnost. I to je u redu: ono mora da ide svojim sopstvenim putem. To je dobar put i svako skretanje sa njega je pogrešno, upravo bolest – pogrešnost u biološkom smislu. Vidite, ovđe je nešto veoma važno. Ovaj pasus bi opravdao kritike koji se često čuju o Niče, posebno o **Zaratustri**, da propovijeda nemoralni egoizam ili individualizam. Da Niče nije napisao ništa osim ovu rečenicu to bi zasigurno bila istina i mogli bi ga optužiti za to. Ali, sve to dolazi iz činjenice da on govori jezikom svog vremena. On kaže „Ja“, ego svijest bez jasnog istraživanja koncepta „Ja“. On nije odgovorio što je stvarno „Ja“, nije imao psihološku kritiku. Da je za trenutak počeo da ga kritikuje psihološki vidio bi da je iskaz „Ja“ ili izraz ego svijest takođe ograničen, da je pogrešan koncept; to je pogrešno.

„Bolesnici i smrtnici – to su oni koji preziru tijelo i Zemlju, i izmislili su božanski svijet i spasilačke kapi krvi, ali čak i te slatke i tužne otrove oni su pozajmili od tijela i Zemlje“.

Na što se odnose ove kapi krvi?

Miss Hannah: Na pričest.

Prof. Jung: Da, spasilačke kapi krvi bile bi Hristova krv. I on kaže da su čak i njih izvukli iz tijela i zemlje.

Mrs. Jung: Zar to ne bi bili hljeb i vino?

Prof. Jung: Crno vino je krv, a supstanca Zemlje je hljeb, i to su krv i tijelo Hristovo. On ih zove slatkim i otrovnim, zato on kaže da naša bolest dolazi iz činjenice što živimo na metafizičkim umjesto fizičkim principima – živimo u duhu, ali duh nije ništa osim naša imaginacija. Njemu opet nedostaje kritičnost za ono što je imaginacija?

„Od svoje bijede željeli su da pobjegnu, a zvijezde su im bile tako daleke. Tada su uzdahnuli: „Oh, da ima nebeskih puteva sa kojim bi se prikrali u drugi život i sreću“! Tada su za sebe izmislili stramputice i krvave napitke“!

Ovo je naravno bogohulno sknavljenje pričesti.

„Pričinjava im se da su preneseni izvan sfere svog tijela i Zemlje, ti nezahvalnici. Ali kome duguju grč i ushićenje za svoj prijevoz? Njihovom tijelu i Zemlji“.

Ovo je jasno. Nijesu zahvalni tijelu koje im dozvoljava da budu preneseni u svoju **ekstasis**, daleko od ove Zemlje na nebesko mjesto. Ali, jaka **ekstasis** je zbog grča njihovog poniznog sluga, tijela. Da im tijelo nije pomoglo ne bi imali **ekstasis**. Kako **ekstasis** drugačije može biti izazvana? Ako su u tijelu onda oni mogu iskoračiti iz njega; tijelo indirektno pomaže **ekstasis**. I naravno, ako bolesno tretirate tijelo ono vas može posve izbaciti iz kuće; izvan vašeg tijela.

To je poput bolesnog postupanja sa predmetima. Vi znate, predmeti su mrtve stvari; leže razbacani uokolo, nemaju noge ni krila i ljudi su često nestrpljivi sa njima. Na primjer, ova bi knjiga

izgledala mnogo bolje, siguran sam, ako bi ležala bliže sredini stola đe joj je sigurnije, ali je ja stavljam na ivicu. To je nepodesan položaj za to jadno stvorenje od knjige. Može pasti i ozlijediti se. Ako sam nestrpljiv, ako ih dohvatim na nezgodan način to je jadan položaj za sirote predmete. Tada mi oni spremaju osvetu. Jer ih nezdravo tretiram oni se okreću protiv mene i postaju kontradiktorni na neobičan način. Ja kažem: „Oh, ti prokleti predmeti, mrtve stari, podlaci – i oni trenutno ožive. Počnu da de ponašaju kao sa su animirane žive stvari. Tada ćete primijetiti ono što je njemački filosof rekao o **die Tücke des Objects** (njem. – glupim predmetima, pp). I što ih više proklinjete više koristite govorne figure koje nagovještavaju život u njima. Na primjer, „Đe se sada ta knjiga sakrila? Odšetala je i negđe se sakrila. Ili: „Đavo je u tom satu, đe je otišao?“ Predmeti stvarno poprimaju opasne osobine kada ljudi nijesu strpljivi sa njima: skaču vam u oči, grizu vam noge, puzaju na stolicu i prikrađaju se na mjesto đe vi šedite. Naći ćete mnogo predivnih primjera u toj Vischerovoj knjizi. Kakve prizore mogu stvoriti, na primjer! Ako postoji stolica sa skrivenim uzorkom moje će ga naočare potražiti i postaće nevidljiv, konture će se spojiti sa uzorkom. I naravno, tost namazan sa puterom nikad ne pada na stranu koja nije namazana. I lonac kafe će zasigurno staviti svoj kljun ispod ručke lončića sa mlijekom, tako da kada podignete lonac sa kafom prolijete mlijeko. Ali, takve se stvari dešavaju samo ljudima koji su nestrpljivi sa stvarima – tada đavoli uđu u predmete i igraju najneobičnije vratolomije.¹⁸

„Blag je Zaratustra prema bolesnima. On zaista nije ozlojeđen zbog njihovog načina utjehe i nezahvalnosti. Oni mogu postati ozdravljenici i oni koji prevazilaze sebe i nova tijela za sebe stvaraju.

¹⁸ Njemački Filosof Fridrich Theodor von Vischer pisao je o neposlušnosti neživih predmeta u svom romanu *Auch Einer* (njem. - *One, Takođe*, pp), Leipzig, IX izdanje, 1902. Jung raspravlja o toj ideji u CW 6, par. 627.

Nije Zaratustra gnjevan na ozdravljenika koji oprezno gleda na svoju zabludu i u ponoć se šunja oko groba svoga boga. Ali bolest i bolesne maske ostaju čak i u njihovim suzama.

Uvijek je mnogo bolesnih među onima koji sanjare i čeznu za Bogom; silno mrze razboritog i najnoviju vrlinu koja je iskrenost“.

Ovde vidimo mnogo personalnog iskustva samog Ničea. Vi znate, kada morate da prevaziđete predrasudu skloni ste da budete tolerantni. Vi kažete: „Oh Bože, ljudi još ne znaju da se mogu razumjeti stvari na taj način“. Ali, oni ljudi koji su ostali u predrasudama, uz svoje poluznanje da je to predrasuda, prilično su ogorčeni na one koji su od nje odustali.

„Uvijek gledaju unazad u mračna vremena, tada su zaista zabluda i vjera bili nešto. Buncanje o razumu bilo je sličnost Bogu, a sumnja grijeh.

Isuviše dobro poznajem te bogolike, traže da se u njih vjeruje, i da je sumnja grijeh. Ja znam u što oni najviše vjeruju.

Zaista, ne u druge svjetove i spasilačke kapi krvi: već u tijelo oni najviše vjeruju; i njihovo vlastito tijelo za njih je stvar po sebi.“

Na koga on misli pod bogolikim?

Mrs. Brunner: On misli na sveštenike koji misle da znaju što je ispravno.

Prof. Jung: Ah da, ali zašto su bogoliki? Ili, zašto bi se oni tako ponašali?

Miss Wolff: Mislim da on misli na ljude koji u određenoj pija-nosti misle da znaju što je bogolikost; on govori o Srednjem vijeku ili starim vremenima.

Prof. Jung: Da, izvjesno je da oni gledaju nazad prema mračnim vremenima, očigledno Srednjem vijeku kada su njihova zabluda i vjera bile različita stvar. Tako, manija razuma može biti shvaćena kao dezorijentisano stanje uma. Ja mislim da je ispravno tumačenje – poremećeni razum je sličnost svemogućem

Bogu i sumnja je grijeh. I to je savršeno tačno. On, dakle, sa ovim bogoliki misli na ljude sa srednjovjekovnim umom. Ali, zašto bi oni mislili da su bogoliki? Mora postojati neka vrsta psihičkog opravdanja za nazivanje njih bogolikim.

Prof. Reichstein: Vjerovatno on misli da oni žive u drugom svijetu, on ovde govori o bogolikim ljudima i o ljudima koji žive u ovom svijetu.

Prof. Jung: Psihološko opravdanje za takav atribut je da je stanje u kojem takvi ljudi žive slično Bogu. Ako pretpostavite da postoji metafizički Bog i da ljudi žive metafizičku egzistenciju tada su oni slični Bogu, a psihički metafizičko mjesto bilo bi nesusjesno. Ljudi koji žive u nesusjesnom su poput nesusjesnog; oni su takođe nesusjesni. Dakle, u mjeri u kojoj možete nazvati stvarnost nesusjesnog božanskom oni su poput božanstva: oni su kao Bog. To se u stvarnosti pokazuje kroz činjenicu da imaju posebni dokaz u životu, imaju opravdanje; izvjesno je da je njihov način pravi – ili pogrešan. O tome ne postoji sumnja: imaju sebi svojstveni prirodni dokaz životinje. Zato je životinja donekle slična Bogu jer ispunjava smisao svog uzorka. I to je metafizička stvar za životinju. Ona nije svijesna svog uzorka – onoliko malo koliko Pueblisi znaju da žive u Pueblu, ili koliko slon zna da je slon – iako možda i *bolje* zna da je slon ukoliko ima veze sa čovjekom. Ali, mi obično ne znamo što smo. Vjerovatno znate priču o vitezu iz trinaestog vijeka kojeg su uhvatili neprijatelji i stavili u mračnu tamnicu, i konačno, poslije mnogo godina patnje, postao je nestrpljiv i lupio šakama o sto, govoreći: „Kad bi se samo završio taj prokleti Srednji vijek“!

Miss Wolff: Zar on ovde ne pravi aluziju na određene istorijske činjenice kada koristi ovu riječ **Gottahnlich**. On misli sa su **Gottahnlich**¹⁹, oni koji vjeruju u Boga. Ovde mora postojati

¹⁹ **Gottahnlich:** Bogu sličan.

društvo epileptičara koji smatraju da su u posebnom kontaktu sa Bogom prema tom srednjovjekovnom vjerovanju, kao i plešući derviši i takvi ljudi, takođe. Pa, ja mislim da on vjerovatno upoređuje bogolike ljude sa njima – budući da su oni koji su ljudi, koji nemaju ego, koji su izgubljeni, za koje se pretpostavlja da su posebno blizu Boga.

Prof. Jung: Prema primitivnim ljudima ljudi su zapošednuti duhovima.

Miss Wolff: Da, i kao što stavlja naglasak na svijest i ego, on ih posebno kritikuje.

Prof. Jung: Ali, sada on kaže: „Zaista, ne u druge svjetove i spasilačke kapi krvi: već u tijelo oni najviše vjeruju; i njihovo vlastito tijelo je stvar po sebi“. Vidite, za ove iz drugih svjetova tijelo je apsolutna stvar, oni čak u tijelo najviše vjeruju. Mi smo pretpostavili upravo suprotno. Kako to?

Miss Hannah: To je baš istina. Niko ne brine o svom zdravlju kao teolog.

Prof. Jung: Dakle, ima nešto u ideji da su ljudi koji su previše metafizični uznemiravani od svojeg tijela. Što više mentalitet ili psiha ostavljaju tijelo samo, to tijelo više ide pogrešno. To dvoje treba da žive zajedno. To objašnjava loše stanje zdravlja intuitivnih ljudi koji uopšte i ne moraju da budu metafizični; dovoljno je da su malo previše intuitivni. Žive previše u pukim mogućnostima, a zatim probava počinje da pati, dobijaju hronične bolesti, na primjer čireve u želucu ili dvanaestopalačnom crijevu. Ili mogu dobiti i druge poremećaje tijela neke infektivne prirode; mnoga organska oboljenja uzrokovana su nedostatkom pažnje. Ljudi koji previše žive na spiritualnim idejama treba da usmjere svoju pažnju nazad na njihova tijela. Tako da se može se reći da je uvijek mudra stvar kada otkrijete metafizičku istinu ili pronađete odgovor na metafizički problem da ih

isprobate za mjesec dana ili tako, da li remete vaš stomak ili ne; ako to rade možete biti sigurni da je to pogrešno. Potrebno je imati metafizičke ideje – mi bez njih ne možemo – ali, takođe je potrebno da ih testiramo veoma ozbiljno da li se slažu sa čovjekom, dobra metafizička ideja ne kvari ničiji stomak. Na primjer, ako ja imam neko metafizičko uvjerenje da živimo poslije smrti pedeset hiljada godina umjesto pedeset miliona – ako je to rješenje – ja provjeravam što to znači ako vjerujem u samo pedeset hiljada godina – vjerovatno je to dobro ili loše za moju probavu. Vidite, ja nemam neki drugi kriterijum. Naravno, to zvuči smiješno, ja polazim od uvjerenja da čovjek takođe ima živo tijelo i ako je nešto istina za jednu stranu, to mora biti istina i za drugu. Jer što je tijelo? Tijelo je samo vidljivost duše, psihe; a duša je psihičko iskustvo tijela. To je sigurno, jedna i ista stvar. Prema tome, dobra istina mora biti istinita za čitavi sistem, a ne samo za polovinu njega. Prema mojoj imaginaciji nešto izgleda da je dobro – to se uklapa u moju imaginaciju – ali to se dokazuje da je sasvim pogrešno za moje tijelo. I očigledno nešto može biti sasvim dobro za moje tijelo, ali je veoma loše za iskustvo moje duše, i u tom slučaju ja imam metafizički enteritis (upalu crijeva, pp). Dakle, moram biti pažljiv da nosim dva sistema zajedno; jedini kriterijum je da su oba uravnotežena. Kada život teče tada mogu reći da je vjerovatno sve u redu, ali ako se uznemirim znam da nešto mora biti pogrešno, van reda barem. Stoga, ljudi sa jednostranim uvjerenjima izrazito duhovne prirode prisiljeni su od strane tijela da obrate pažnju na njega. Vidio sam mnogo ljudi koji su patili od svih vrsta bolesti tijela prosto zbog pogrešnih uvjerenja.

„Ali, ono je za njih bolesna stvar i rado bi iskočili iz svoje kože. Zato slušaju propovjednike smrti i sami propovijedaju druge svjetove.

Slušajte radije, braćo moja, glas zdravog tijela; on je čestit i čist glas.

Čestitije i čistije govori zdravo tijelo, savršeno i čestito gradi, i ono govori o značenju Zemlje.

Ovde to imate. On vjeruje u reakciju zdravog tijela. Zdravo tijelo je zdravi život, i zdravi život je život duše koliko i njegovog tijela, zato što tijelo i duša nijesu dvije stvari. Oni su jedno.

Preveo i uredio: **Ilija Kapičić**